

A néhány jellemző sajátosságot csupán felvillantani szándékozó pillanatképet egy kissé kesernyés szájjú, anekdotaszerű történettel zárom: Egy csángó leány férjhezment egy román fiúhoz, annak rendje-módja szerint szült néhány gyermeket, akik román személynevet kaptak. A házasság azonban nem sikerült, válás lett a vége, és a fiatalasszony egy idő múltán újból házasságot kötött, de most már egy magyarországi fiatalemberrel. Régi ismerősei pedig meglepődve hallották, hogy azóta elsőszülöttje, *Claudiu* a *Zoltán* névre hallgat...A példa azt mutatja tehát, hogy nemcsak az elrománosodásra, hanem az elmagyarosodásra (visszamagyarosodásra?) is van lehetőség. De ugyan melyiknek nagyobb a valószínűsége?...

FODOR KATALIN

Keresztnévadási szokások változásának vizsgálata a Pest megyei Tök községben

Tök község Pest megye északnyugati részén, Budapesttől 27 kilométerre fekszik, lakosainak száma 1 298 fő. A falu területén bronzkori, római kori, népvándorlás kori és Árpád kori emlékek találhatók. Első hiteles okleveles említése 1467-ből ismeretes, története során – többek között – a Keglevichék, Werbőczik, Zichyk birtokolták (v. ö. Pest Megye Kézikönyve. CEBA Kiadó, 1998. 547–9).

A községet túlnyomóan református vallásúak lakják, a falu az elmúlt évszázadokban – német ajkú falvaktól övezve – konok büszkeséggel őrizte magyarságát. Az idegent ma is nehezen fogadják be. A közelmúltat vizsgálva az élet számos területén a felszínen szemmel látható a változás, sok minden azonban – így egy sor helyi szokás is – hosszú idő óta változatlan.

Bölcsészdoktori értekezésem keretében 1985-ben vizsgáltam a község keresztnévadási szokásait. Azt, hogy a témához visszatértem, alapvetően két ok motiválta: egyrészt az első kutatások óta másfél évtized telt el, ami önmagában is feltételezheti a névadási szokások megváltozását, másrészt pedig az, hogy az országban rendszerváltozás zajlott, ami gyökeresen megváltoztatta az emberek, közösségek életét, szemléletmódját, s ha közvetetten is, de a névadási szokások változásában is érezte hatását.

Ha a két vizsgált időszak, 1985 és 1999 adatait egybevetjük, a következő eredményre jutunk:

A község lélekszáma 1985-ben 1191 fő volt (ma 1298), a településen 566 férfi (fiúgyermek), illetve 625 nő (leánygyermek) élt. Ők a következő keresztnéveken osztoztak:

Férfinevek:

Ádám (1); Adorján (1); Ákos (1); Aladár (2); Albert (1); András (6); Antal (4); Attila (14); Balázs (4); Bálint (5); Béla (10); Benjámin (1); Benő (2); Boldizsár (1); Csaba (5); Dániel (1); Dénes (1); Dezső (6); Elek (2); Endre (3); Ervin (1); Ferenc (23); Gábor (27); Gáspár (1); Gergely (4); Gergő (1); Géza (9); Gusztáv

(2); György (5); Győző (1); Gyula (14); Imre (13); István (64); János (40); Jenő (3); József (42); Kálmán (18); Károly (11); Krisztián (2); Lajos (44); László (52); Lőrinc (1); Márió (1); Mátyás (2); Mihály (9); Miklós (3); Norbert (2); Ottó (1); Pál (2); Péter (12); Róbert (4); Sándor (23); Tamás (6); Tibor (10); Viktor (1); Vilmos (1); Zoltán (26); Zsigmond (4); Zsolt (10)

Az 59 férfinéven 566 fő osztozott, egy név megterheltsége 9,59 volt. Tökön ma 624 fő osztozik a következő 84 keresztnéven:

Ádám (5); Adorján (1); Ákos (4); Aladár (1); Albert (3); Alex (1); Ambrus (1); András (9); Arnold (1); Áron (1); Árpád (3); Attila (19); Balázs (11); Bálint (5); Barna (1); Béla (10); Bence (4); Benjámin (2); Benő (2); Boldizsár (1); Botond (1); Csaba (6); Dániel (5); Dávid (4); Dénes (1); Dezső (3); Elek (2); Emil (1); Endre (3); Ernő (3); Ervin (1); Ferenc (25); Gábor (25); Gáspár (1); Gergely (7); Gergő (2); Géza (3); Gusztáv (1); György (10); Győző (2); Gyula (17); Imre (13); István (62); János (27); Jenő (5); József (40); Kálmán (9); Károly (12); Kevin (1); Krisztián (5); Lajos (30); László (48); Lőrinc (1); Márió (1); Márk (3); Márton (4); Máté (1); Mátyás (1); Mihály (10); Miklós (8); Nándor (1); Norbert (3); Oszkár (1); Ottó (1); Ödön (1); Pál (1); Péter (17); Rajmund (2); Renátó (1); Richárd (3); Róbert (6); Roland (4); Rudolf (1); Sándor (19); Soma (1); Szabolcs (2); Szilárd (2); Tamás (11); Tibor (12); Viktor (4); Vince (1); Zoltán (25); Zsigmond (2); Zsolt (14)

Ennek alapján a nevek átlagos megterheltsége 7,42. Az 1985-ös névanyagból ma már hiányzik az *Antal*, illetve a *Vilmos*, új névként jelent meg viszont az *Alex* (1), *Ambrus* (1), *Arnold* (1), *Áron* (1), *Árpád* (2), *Barna* (1), *Bence* (4), *Botond* (1), *Dávid* (3), *Emil* (1), *Ernő* (2), *Kevin* (1), *Márk* (3), *Márton* (3), *Máté* (1), *Nándor* (1), *Oszkár* (1), *Ödön* (1), *Rajmund* (2), *Renátó* (1), *Richárd* (3), *Roland* (3), *Rudolf* (1), *Soma* (1), *Szabolcs* (2), *Szilárd* (1), *Vince* (1).

Említést érdemel a *Kevin*; a másfél éves kisfiúnak szülei filmélmény alapján, a gyermek főszereplő után választottak keresztnévet.

Ha a nevek gyakorisági mutatóit kívánjuk figyelembe venni, akkor a következő öt név volt a legnépszerűbb:

1985:

Pozíciósám:	Név:	A névhasználók száma:	Százalékos arány:
1.	István	64	11,30%
2.	László	52	9,18%
3.	Lajos	44	7,77%
4.	József	42	7,42%
5.	János	40	7,06%
Összesen		242	42,73%

1999:

Pozíciósám:	Név	A névhasználók száma:	Százalékos arány:
1.	István	60	9,61%
2.	László	46	7,37%
3.	József	37	5,92%
4.	Lajos	29	4,64%
5.	János	27	4,32%
Összesen		199	31,86%

Amint látható, 1999-ben ugyanaz az öt név volt a leggyakoribb, mint 1984-ben. Megőrizte vezető helyét az *István*, azt követi a *László*, míg a *Lajos* és a *József* helyet cserélte, az ötödik helyet mindkét felmérésben a *János* töltötte be.

Ha ugyanezeket a vizsgálatokat a női nevek körében is elvégezzük, akkor láthatjuk, hogy a 102 női néven 625-en osztoztak, egy névre tehát átlagosan 6,12 személy jutott. Ezek a következők:

Ágnes (10); *Ágota* (2); *Alice* (1); *Alíz* (2); *Andrea* (9); *Angéla* (2); *Anikó* (5); *Anita* (4); *Anna* (12); *Annamária* (2); *Aranka* (1); *Beáta* (3); *Beatrix* (1); *Blanka* (1); *Boglárka* (1); *Borbála* (7); *Brigitta* (2); *Csilla* (3); *Diána* (1); *Dorottya* (1); *Edina* (4); *Edit* (10); *Eleonóra* (1); *Elvira* (2); *Emília* (3); *Emma* (1); *Erika* (4); *Erzsébet* (40); *Eszter* (15); *Etel* (2); *Etelka* (11); *Éva* (17); *Franciska* (1); *Gabriella* (9); *Gizella* (5); *Gyöngyike* (1); *Gyöngyvér* (1); *Hajnalka* (2); *Helga* (3); *Hermína* (1); *Hilda* (2); *Ibolya* (9); *Ida* (2); *Ildikó* (7); *Ilona* (21); *Irén* (32); *Irma* (4); *Izabella* (2); *Johanna* (1); *Jolán* (7); *Judit* (2); *Júlia* (4); *Julianna* (30); *Kamilla* (1); *Katalin* (20); *Klára* (6); *Krisztina* (5); *Lenke* (3); *Lidia* (18); *Livia* (1); *Lucia* (2); *Lujza* (1); *Magdolna* (7); *Margit* (38); *Mária* (62); *Mariann* (1); *Marianna* (3); *Márta* (3); *Matild* (2); *Melinda* (2); *Mónika* (6); *Niké* (1); *Noémi* (3); *Olga* (1); *Orsolya* (1); *Paula* (1); *Piroska* (8); *Regina* (1); *Réka* (1); *Renáta* (1); *Rita* (1); *Róza* (3); *Rozália* (7); *Rózsa* (3); *Sára* (1); *Sarolta* (2); *Szerén* (1); *Szeréna* (1); *Szidónia* (1); *Szilvia* (7); *Teréz* (4); *Terézia* (7); *Tímea* (1); *Tünde* (2); *Valéria* (2); *Veronika* (3); *Viktória* (4); *Vilma* (1); *Violetta* (1); *Zita* (1); *Zsófia* (25); *Zsuzsanna* (22)

A 130 női néven 1999-ben 674 személy osztozott, a nevek megterheltsége ennek megfelelően 5,18. Tök község jelenkori női nevei a következők:

Adél (1); *Adelina* (1); *Adrienn* (1); *Ágnes* (14); *Ágota* (2); *Alexa* (1); *Aliz* (2); *Andrea* (11); *Angéla* (3); *Anikó* (13); *Anita* (12); *Anna* (16); *Annamária* (2); *Aranka* (1); *Barbara* (4); *Beáta* (4); *Bernadett* (3); *Bettina* (1); *Blanka* (1); *Boglárka* (1); *Borbála* (7); *Brigitta* (3); *Cecília* (1); *Csilla* (4); *Dalma* (1); *Diána* (1); *Dóra* (3); *Dorottya* (1); *Edina* (2); *Edit* (5); *Eleonóra* (2); *Elvira* (1); *Emília* (1); *Emma* (1); *Enikő* (1); *Erika* (3); *Erzsébet* (28); *Eszter* (15); *Etelka* (6); *Éva* (11); *Friderika* (1); *Fruzsina* (1); *Gabriella* (9); *Gizella* (4); *Gréta* (1); *Gyöngyi* (1); *Gyöngyvér* (2); *Györgyi* (2); *Hajnalka* (1); *Helga* (3); *Henriett* (1); *Hilda* (2); *Ibolya* (9); *Ida* (1); *Ilda* (1); *Ildikó* (15); *Ilona* (16); *Irén* (26); *Irma* (5); *Izabella* (1); *Johanna* (1); *Jolán* (7); *Judit* (5); *Júlia* (4); *Julianna* (18); *Kamilla* (1); *Kata* (1); *Katalin* (34); *Kinga* (1); *Kitti* (1); *Klára* (6); *Klaudia* (1); *Krisztina* (11); *Laura* (1); *Lenke* (2); *Lidia* (11); *Lili* (1); *Livia* (2); *Lucia* (2); *Lujza* (2); *Magdolna* (7); *Margit* (26); *Mária* (44); *Mariann* (2); *Marianna* (3); *Marietta* (1); *Márta* (6); *Martina* (2); *Matild* (3); *Melinda* (5); *Mónika* (8); *Natália* (1); *Nikolett* (4); *Nikoletta* (2); *Noémi* (3); *Nóra* (1); *Orsolya* (1); *Patrícia* (1); *Petra* (1); *Piroska* (9); *Regina* (4); *Réka* (3); *Renáta* (4); *Rita* (6); *Róza* (2); *Rozália* (7); *Rózsa* (2); *Sára* (1); *Sarolta* (1); *Szabina* (2); *Szerén* (1); *Szeréna* (1); *Szidónia* (1); *Szilvia* (12); *Teréz* (6); *Terézia* (9); *Tímea* (5); *Tünde* (4); *Valéria* (2); *Veronika* (5); *Viktória* (6); *Villő* (1); *Vilma* (1); *Violetta* (1); *Virginia* (1); *Vivien* (2); *Zita* (2); *Zsanett* (3); *Zsófia* (15); *Zsuzsanna* (29)

Az 1985-ös névanyagból ma már nem szerepelnek a következő nevek: *Alice*, *Beatrix*, *Etel*, *Franciska*, *Gyöngyike*, *Hermína*, *Niké*, *Olga*, *Paula*.

Ezzel szemben igen magas a község névanyagában az újonnan felbukkanó nevek száma: *Adél, Adelina, Adrienn, Alexa, Barbara, Bernadett, Bettina, Cecília, Dalma, Dóra, Enikő, Friderika, Fruzsina, Gréta, Gyöngyi, Györgyi, Henriett, Ilda, Kata, Kinga, Kitty, Klaudia, Laura, Lili, Marietta, Martina, Natália, Nikolett, Nikoletta, Nóra, Patrícia, Petra, Szabina, Villő, Virginia, Vivien, Zsanett*

Egyedisége miatt figyelmet érdemel az *Ilda*; viselője perui származású, és házasságkötése révén került a faluba.

A nevek népszerűségi mutatóit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy 1985-ben a következő öt név volt a legnépszerűbb Tökön:

Pozíciósám	Név:	A névhasználók száma:	Százalékos arány:
1.	Mária	62	9,92%
2.	Erzsébet	40	6,40%
3.	Margit	38	6,08%
4.	Irén	32	5,12%
5.	Julianna	30	4,80%
Összesen		202	32,32%

Ha ezeket az adatokat az 1999. évekkel vetjük össze, láthatjuk, hogy a változások nagyobbak, mint amit a férfinevek esetében tapasztalhattunk. Az első öt név között már nem szerepel a *Julianna*, felkérdezkedett viszont a listára a *Katalin*, illetve a *Zsuzsanna*. 1999-ben az 5. helyen két név, az *Irén* és a *Margit* osztozott. Az első öt név százalékos aránya az összes női névhez viszonyítva csökkent. Az 1999-es adatok a következők:

Pozíciósám:	Név:	A névhasználók száma:	Százalékos arány:
1.	Mária	44	6,52%
2.	Katalin	34	5,04%
3.	Zsuzsanna	29	4,30%
4.	Erzsébet	28	4,15%
5.	Irén	26	3,85%
	Margit	26	3,85%
Összesen		187	27,71%

A vizsgált időszakokat egybevetve láthatjuk, hogy a hagyományosnak számító keresztnévek – kisebb módosulásokkal – mind a női, mind pedig a férfinevek körében őrzik vezető pozíciójukat, ugyanakkor megfigyelhető lassú visszaszorulásuk.

RÁCZ ENDRE Magyar becenevek (Bp., 1974. 35–8) című munkájában már több, mint két évtizede felvetette a keresztnévek gazdagodásának rendhagyó formáját, a becézőnevek anyakönyvezését. Erre a vizsgált területen 1985-ben is található példák (*Benő, Gergő*, illetve *Etel, Gyöngyike*), s a jelenségnek napjainkban is tanúi lehetünk. Ma olyan becézőnévi formában anyakönyvezett nevek fordulnak elő a község keresztnévanyagában, mint a *Barna, Bence, Benő, Gergő*, illetve *Alexa, Dóra, Kata, Nóra*. Egyben utalni kívánok BÍRÓ ÁGNES Anyakönyvezett becézőnevek (Névtani Értesítő 15. sz. 63–6) című írására, amelyben a szerző annak a véleményének ad hangot, hogy időnként komoly nehézséget jelent a becézőneveknek a teljes nevektől való elkülönítése. Jó példa erre a *Soma*, amelyet becézőnévi formá-

nak vélhetnénk, valójában azonban nyelvújítási alkotás a *Kornél* név magyarítására (vö. LADÓ JÁNOS, Magyar utónévkönyv. Budapest, 1990. 211).

Izgalmas feladat volt másfél évtized múltán visszatérni a korábbi kutatóhelyre, s felmérni a névadási szokásokban időközben végbement változásokat, amelyek, tekintve a község hagyományörző hajlamát, meglepőek voltak. Tapasztalataim egybeesnek HAJDÚ MIHÁLY megállapításaival, aki Magyar tulajdonnevek (Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1994. 27) című munkájában azt mondja, hogy napjainkban „nagyon sokan keresnek olyan nevet gyermekeiknek, ami új, ritka, nem divatnév”, s a gyakorlat azt is igazolni látszik, hogy ezen nevek közül „nagyon sok azzá válik néhány esztendő alatt”. Gyűjtésem során magam is azt tapasztaltam, hogy „ma már majdnem még egyszer annyi női nevet használunk, mint férfinevet, jóllehet azok száma is gyarapodott.” Látható, hogy a korábbi évekkel ellentétben a község keresztnévadási szokásait ötletesség, fantáziagazdagság jellemzi, ami által az itt élők is gazdagodnak.

GASPARICS GYULA

Az *Andrea* név az olaszban

A magyar *András* névnek az olaszban az *Andrea* felel meg. Az alábbiakban az olasz változat előfordulásait, különböző használati fajtáit szeretném bemutatni, utalva olykor a magyartól való különbségekre.

1. Közismert, hogy a keresztnév a görögre megy vissza. Az olasz névszótárak szerint az *Andréas* (latinosan: *Andreas*) alak az *aner* 'férfi, hímnemű ember; harcos' jelentésű szó genitivuszával (*andrós*) áll kapcsolatban; a név összefügg az *andreia* 'erő, férfierő' jelentésű szóval is.¹ (Ladó-Bíró szerint is: *András* 'férfias'.²) Az *andro-* elem más görög személynévben is előfordul: *Androklosz*, *Andronikusz*, *Androgeusz*, stb.; ezek közül a mai olaszban igen ritka névként fellelhető még az *Andromaca* és az *Andronico*.³ Az *-andro-* elő- és utótagként is él a mai olasz nyelvben, szintén 'férfi(as), férfivel kapcsolatos' jelentésben (pl: *androfobia*, *androgenesi*, *androgeno*, *androgino*, *androide*, *andrologo* ill. *monandro* stb.). Tovább él a görög szó az *-andria* képzőben is, ugyanabban a jelentésben (pl: *poliandria*). Mindkét formatívum felvette a botanikában használatos műszavakban a 'porzósál' jelentést is. Itt említtem meg, hogy a mai *adrone* 'átjáró' jelentésű köznév is végső soron e görög elemre megy vissza: a hellén épületekben a férfiak számára fenntartott helyeket hívták így.⁴

¹ DE FELICE: Dizionario dei nomi italiani, Milano, Mondadori, 1986. 65; La Stella: Santi e fanti, Dizionario dei nomi di persona, Zanichelli, Bologna, 1993. 26.

² LADÓ-BÍRÓ: Magyar utónévkönyv, Budapest, Vince Kiadó, 1998. 29.

³ DE FELICE: i. m. 66.

⁴ „La prima delle due divisioni di una casa ellenica, che era riserbata agli uomini ... nella chiesa greca androne è la parte meridionale del tempio, dove gli uomini, separati ... dalle donne, ...